

VERGİDE GÜNDEM

M. FATİH KÖPRÜ fatih.kopru@tr.ey.com
www.vergidegundem.com

O da beni ihbar etmişti...

ALO MALİYE HATTINA GELEN SÖZLÜ HER İHBAR VEYA ŞİKAYET MALİYE İDARESİ TARAFINDAN BU KONUDA UZMANLAŞMIŞ YOKLAMAYA YETKİLİ MEMURLAR ELİYLE ÖZENLE DEĞERLENDİRİLİYOR. AMA MEVZUATTA ASILSIZ İHBARLARIN PEK YERİ YOK. İHBARIN DAHA CİDDİ BİR ŞEKİLDE DEĞERLENDİRİLMESİ İÇİN BELLİ KURALLAR KAPSAMINDA YAPILMIŞ OLMASI GEREKİYOR.

İhbar aslında pek sevimli bir sözcük değil. Bildirme, bildirim, haber verme veya suçlu saydığı birini veya suç saydığı bir olayı yetkili makama gizlice bildirme, ele verme anlamına geliyor. İhbarın konusu ne olursa olsun toplumumuzda pek hoş karşılanmıyor. Ama diğer taraftan ihbarlar vergi inceleme nedenlerinden biri olarak da mevzuatımızda yer alıyor. Sayıları çok fazla olmasa da, yapılan bazı ihbarlara istinaden vergi incelemeleri gerçekleştiriliyor. İhbarlar bazı durumlarda asılsız çıkıyor. Bazı durumlarda ise büyük matrah farkları ve dolayısıyla vergi ve ceza tahsilatları yapılabiliyor.

ASILSIZ İHBARLAR

Çok zaman önceydi. Alo maliye hattı 189'un (şu anda 444 0 189'dan hizmet veriyor) ilk yılları. Çok fazla bilinmiyor. Bir mükellef arayıp aynı caddede, karşısında faaliyette bulunan başka bir esnaf, yani komşusu için ihbarda bulunacağını söylüyor. Faturasız mal satıyor, sigortasız işçi çalıştırıyor gibi akla gelebilecek her türlü usulsüzlüğü sıralıyor. Biraz konuştuktan sonra nihayet ağzındaki baklayı çıkarıyor. "Aslına bakarsanız o da geçen ay beni

ihbar etmişti. Onun için ben de onu ihbar ediyorum." diyor.

Ya da başka biri işten atıldığı için patronu hakkında ihbarda bulunuyor. Vergi kaçırıyor diyor, ama nasıl kaçırıldığı konusunda hiçbir fikri yok. Bir başkası ev sahibi kendisini evden çıkardığı için solugu telefonun başında, Maliyenin ihbar hattında alıyor. Benden şu kadar yıl, bu kadar kira aldı bunların vergisini ödemedi diyor. Aslında ev sahibinin beyanname verip vermediği konusunda hiçbir fikri yok. Amaç sadece ev sahibinden öç almak, onu biraz uğraştırmak.

DİLEK VE ŞİKAYET HAKKI

Bizim ihbardan anladığımız galiba bu... Alo Maliye hattına gelen sözlü her ihbar veya şikayet Maliye İdaresi tarafından bu konuda uzmanlaşmış yoklamaya yetkili memurlar eliyle özenle değerlendiriliyor. Ama mevzuatta bu tür ihbarların pek yeri yok. İhbarın daha ciddi bir şekilde değerlendirilmesi için belli kurallar kapsamında yapılmış olması gerekiyor.

Bu haftaki yazımızda, mevzuatımızda ihbarlara ilişkin düzenlemeler ile ihbar ikramiyesi

almanın şartları üzerinde duracağız.

Anayasa'lar ile temel hak ve özgürlükler güvence altına alınır. Bizim Anayasa'mızın 74. maddesinde de dilekçe ve bilgi edinme hakkına ilişkin düzenleme yer alıyor. Buna göre vatandaşlar, kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, yetkili makamlara yazı ile başvurma hakkına sahiptir. Aynı maddede başvuru sonucunun, gecikmeksizin dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirileceği de belirtiliyor.

DİLEKÇE KANUNU

Anayasa ile güvence altına alınan, kişilerin kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında yetkili makamlara yazı ile başvuru hakkı "Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun" ile düzenlenmiştir. Buna göre yetkili makamlara verilen veya gönderilen dilekçelerde dilekçe sahibinin;

- Adı, soyadının,
- İmzasının,
- İş veya ikametgah adresinin, bulunması gerekiyor.

Diğer taraftan aynı yasada yukarıdaki şartları taşımayan dilekçeler ile belki bir konuyu ihtiva etmeyen veya yargının görev alanına giren konularla ilgili olan dilekçelerin incelenmeyeceği de belirtiliyor.

İHBAR İKRAMİYESİ

Dilekçe Kanunu uyarınca ihbar veya şikâyetin yazılı olarak yapılması ve ihbarcıya ilişkin bilgilerin de dilekçede yer alması gerektiğini belirttik. Bu koşullara uyan dilekçelerle yapılan ihbarlar dolayısıyla bazı hallerde ihbarcılara ihbar ikramiyesi ödenebiliyor.

İhbar ikramiyesine ilişkin düzenleme çok eski tarihli bir yasada yer alıyor. 1931 yılının sonunda resmi gazetede yayımlanan 1905 sayılı yasa uyarınca, yanlış beyanname vermek veya çift defter tutmak veya sair

suretlerle verginin bir kısmının veya tamamının gizlenmiş olduğunu haber verenlere ihbar ikramiyesi ödenebiliyor.

İHBAR KONUSU VERGİLER

Gizlenen vergi türlerinin neler olabileceği aslında yasa hükmünde sayılmış durumda. Buna göre kazanç vergileri, veraset ve intikal vergisi, damga vergisi ve işlem vergileri gibi daimi vergiler kapsama giriyor.

Kanun çok eski tarihli olduğu için günümüzde uygulanan gelir ve kurumlar vergisi ya da KDV gibi vergiler ismen sayılmıyor. Zaten sayılması da mümkün değil. Çünkü bu vergilere ilişkin yasaların hepsi söz konusu yasadaki kabul edildi. Ama yasadaki çeşitli vergileri saydıktan sonra "gibi daimi vergiler" dendiği için gelir, kurumlar ya da KDV gibi vergiler dolayısıyla vergi ziyasına (kaybına) neden olunması durumunda bunu ihbar edenlere de ihbar ikramiyesi ödenmesi söz konusu olabilmektedir.

KANIT OLMALI

Sadece "vergi kaçıyor" diyerek yapılan ihbarlar dolayısıyla bir inceleme yapılsa dahi ihbar ikramiyesi alınması mümkün değil. İhbar dilekçesinde vergi ziyasına sebebiyet veren fiillerin açıkça yazılması, olayların ve delillerin de sunulması gerekiyor. Örneğin mükellefin işlemlerin sadece belli bir kısmını yasal kayıtlarına intikal ettirdiği, gerçek işlemlerin tamamını ise ikinci bir deftere (el defteri) kaydederek hasılatının bir kısmını gizlediği yönünde ihbar dilekçesi verilmiş olabilir. Bu durumda ihbarcının ihbar dilekçesine; örneğin defterin nerede saklandığına ilişkin bilgi, defterin tamamının veya bir bölümünün kopyası ya da buna benzer deliller eklemesi yerinde olacaktır.

Yapılan vergi incelemesi sonucunda ihbarcının dilekçesinde belirttiği hususlar çerçevesinde el defteri bulunup, kazancının bir kısmını kayıt dışı bıraktığının tespit edilmesi durumunda, ihbarcı ihbar ikramiyesi almaya hak kazanmış olacaktır.

Burada en önemli konulardan biri de ihbar dilekçesinde belirtilen hususlarla, inceleme elemanı tarafından yapılan inceleme sonucu bulunan matrah farkı arasında bir illiyet bağının olması zorunluluğudur. Yukarıdaki örnekte aramalı inceleme yapılmış ama el defterine ulaşılamamış olsun. Ancak mükellefin yasal defter ve belgeleri

üzerinde yapılan incelemede, vergi kanunlarına göre gider olarak indirimi mümkün olmayan masrafların kazançtan indirildiği tespit edilmiş olabilir. Bu durumda düzenlenen vergi inceleme raporuna istinaden tarh edilen vergi farkları ve veriye bağlı cezalar üzerinden ihbarcıya ihbar ikramiyesi ödenmesi söz konusu olmayacaktır. Çünkü ihbar konusu ile matrah farkı tespit edilen konu aynı değildir yada başka bir ifadeyle ihbar konusu ile incelemede tespit edilen hususlar arasında bir illiyet bağı bulunmamaktadır.

İKRAMİYE MİKTARI

Yasada bu ikramiyenin tutarının tahakkuk edecek vergi ve misil cezaların toplamı üzerinden aşağıdaki oranlarla hesaplanacağı belirtiliyor.

500 liraya kadar	% 15
5.000 liraya kadar, 500 liradan yukarı olan kısım için	% 30
15.000 liraya kadar, 5.000 liradan yukarı olan kısım için	% 20
15.000 liradan yukarı olan kısım için	% 10

Bu oranlara göre hesaplanacak ikramiyenin üçte biri verginin kati surette tahakkukunda, diğer üçte ikisi ise verginin tahsilinin ardından ödenmektedir.

İKRAMİYE ALAMAYACAK OLANLAR

Yasada bilumum mal memurları ile tahrir ve tahmin heyetleri mensuplarına ve tahakkuk

muamelesinde vazifedar olanlara ikramiye verilmeyeceği belirtiliyor. Buna göre ihbar konusu olan usulsüzlükleri görevleri gereği daha önceden çeşitli şekillerde öğrenme imkanı olan devlet görevlilerinin ihbar ikramiyesinden yararlanmaları mümkün olamıyor.

İHBAR ASILSIZ ÇIKARSA

Yukarıda belirttiğimiz çerçevede yapılan ihbarların (yazılı ve isim adres vererek) azlığının en önemli nedenlerinden biri toplumda ihbarın ve ihbarcının pek hoş karşılanmaması. Diğer bir önemli nedenin de, ihbarcının kimliğinin, ihbar edilen kişi tarafından öğrenilmesi korkusu olduğu söylenebilir. Yazılı olarak, yukarıda belirtilen şartlarla yapılan ihbarlarda muhbirin kimliğinin açıklanması söz konusu değildir. Bu kuralın bir tek istisnası var. O da ihbarın asılsız çıkması durumu. Bu da bir çeşit koruma mekanizması. Asılsız ihbarlarla insanların veya firmaların itibarsızlaştırılmasının önüne geçmek amacıyla getirilmiş. Yapılan ihbarın asılsız çıkması durumunda ihbar edilen kişinin ihbarcının kimliğini öğrenme hakkı bulunuyor.